

Lähtökohdat

Tässä arvioinnissa käsitellään Suomi-Venäjä-Seuran koulutushanketta, jonka puitteissa on vuosien 2008–2011 aikana koulutettu useampaa sataa Venäjän suomalais-ugrialaisten kansallisten järjestöjen ja kulttuurikeskusten toimijaa. Koulutuksen runkona ovat olleet seminaarit, joita on järjestetty yhteensä yhdeksän. Kuusi on pidetty eri suomalais-ugrialaisten tasavaltojen pääkaupungeissa, muut Suomessa.

Arvioinnin ensimmäinen osio toteutettiin internet-lomakemuotoisena kyselynä kesä-heinäkuussa 2011. Kysely lähetettiin niille noin 280 osanottajalle, joiden sähköpostiosoite oli tiedossa. Vastata sai halutessaan nimettömänä. Lomakkeen täytti 132 henkilöä, joiden joukossa on melko tasaisesti kaikkien seminaarien osanottajia. Eniten vastauksia saatiin ymmärrettävästi kahden viimeisimmän seminaarin osallistujilta. Kulttuurikeskus- ja järjestölinjan osanottajien vastausaktiivisuuden välillä ei ollut suurta eroa. Toisaalta Volgan alueen kulttuurikeskuksen työntekijöitä ei vastaajissa ole lainkaan, federaation kulttuurikeskuksen työntekijöitä yksi. Jonkin kansalaisjärjestöjen jäseneksi itsensä ilmoitti 81 vastaajaa. Maantieteellisesti vastaajat edustavat hyvin laajalti Venäjän suomalais-ugrialaisten kansojen asuma-alueita.

Arvioinnin toinen osa toteutettiin syyskuussa 2011, jolloin järjestetyssä yhdeksännessä seminaarissa Ylöjärvellä tehtiin vielä osallistujien haastatteluita tarkempien tietojen saamiseksi. Lisäksi viideltä ohjausryhmän venäläisjäseneltä pyydettiin kommenttia sähköpostitse, mutta vastauksia tuli vain kaksi.

Koulutushankkeen toteuttamissuunnitelmassa luetellaan sen tavoitteet seuraavasti:

Tavoite: suuremman ihmisjoukon (myös tukijoiden) saaminen mukaan suomalais-ugrialaisten kansojen suomalais-ugrialaisten kansallisten järjestöjen ja kulttuurijärjestöjen toimintaan.

Tavoitteet: 1. Suomalais-ugrialaisten kansojen järjestöjen (peruskansalaisjärjestöt, nuoriso-, nais- ja kulttuurijärjestöt) toimintamahdollisuuksien laajentaminen sekä niiden yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikutuksen lisääminen.

2. Tiiviimpien keskinäisten yhteyksien kehittäminen sekä alueiden välisten ja kansainvälisten yhteyksien vahvistaminen.

3. Järjestöjen rahoitukseen ja talouteen liittyvä koulutus, kumppaneiden etsintä (Kansalliset suomalais-ugrilaiset järjestöt toimivat erilaisissa olosuhteissa, mutta yleensä niillä on käytettävissään hyvin vähän taloudellisia ja rahallisia resursseja).

4. Hanke- ja taloudenhoitokoulutus, joka käsittää muun muassa organisoinnin, seurannan, rahoituksen ja raportoinnin koulutusta.

5. Avustaminen uusien toimijoiden organisoinnissa alueilla, joille ei ole vielä perustettu kansallisia järjestöjä.

Tässä arvioinnissa on pyritty arvioimaan koulutuksen onnistumista selvittämällä järjestöjen tilaa hankkeen jälkeen. Luonnollisesti muutoksiin voi olla muitakin syitä kuin koulutus.

Projektin vaikutukset kansalaisjärjestöihin

Kyselyn ensimmäisessä osiossa selvitettiin hankkeen käytännön vaikutuksia kansalaisjärjestöjen toimintaan ja toimintaedellytyksiin. Osa kysymyksistä oli suunnattu vain kansalaisjärjestöissä toimiville vastaajille, osa kaikille. Tästä johtuvat ”Ei vastausta” -vaihtoehdon suuret määrät vastaajan mahdollista omaa järjestöä koskevilla kysymyksissä.

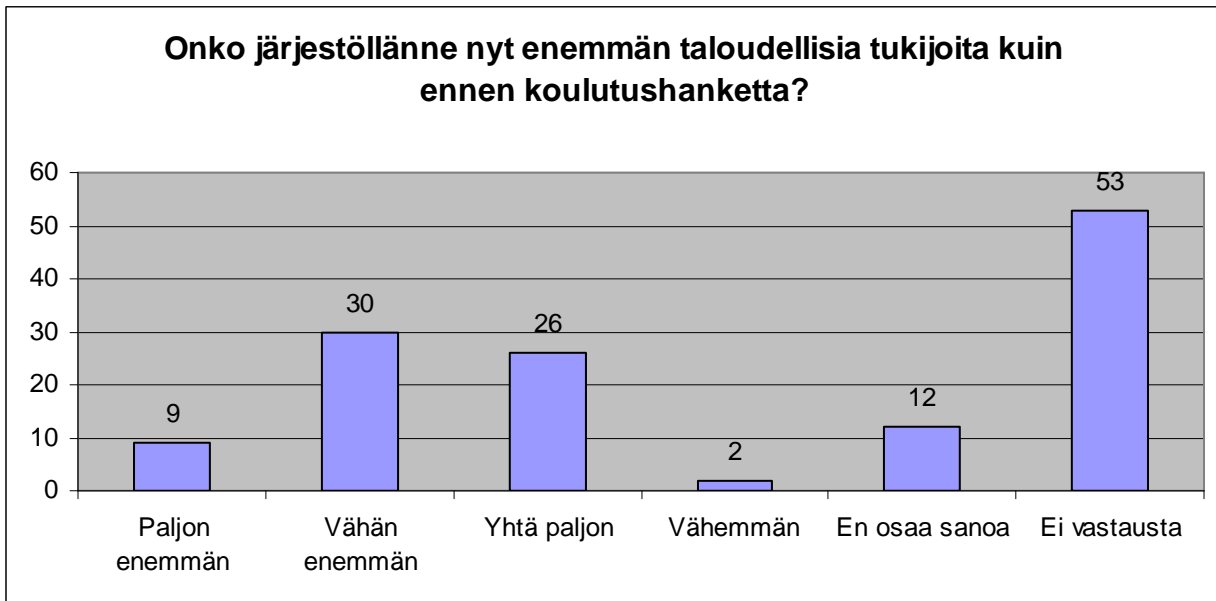
Järjestötoimijoilta kysyttiin ensin jäsenhankinnan onnistumisesta (kuvio 1).

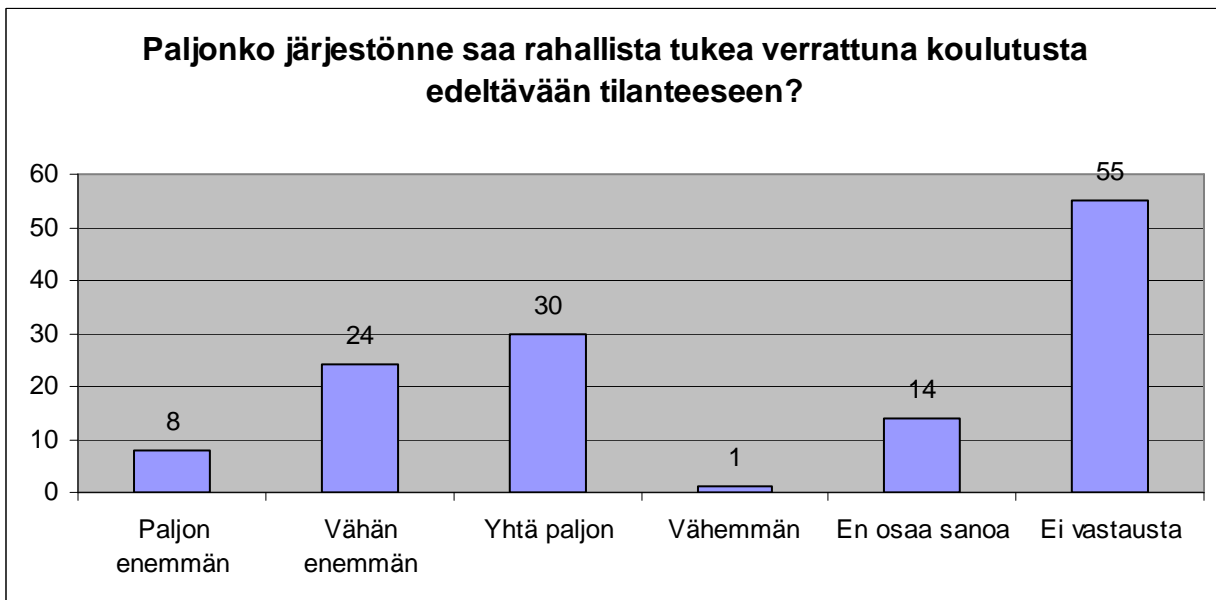
Kuvio 1.

Tulosta voidaan pitää positiivisena: selvä enemmistö, yli 70 % vastanneista on onnistunut kasvattamaan aktiivisten jäsenten määrää. Tältä osin hankkeen päätavoite näyttää toteutuneen, sikäli kun kasvun voidaan olettaa olevan koulutuksen ansiota.

Toimijoiden lisäksi päätavoitteessa mainitaan myös tukijat. Kyselystä selviää monin paikoin, että taloudelliset seikat ovat kansalaisjärjestöjen keskuudessa yksi suurimmista ongelmista. Osallistujilta kysyttiin sekä tukijoiden (kuvio 2) että ruplamääräisen tuen (kuvio 3) kasvusta.

Kuvio 2.

Kuvio 3.

Tulos ei ole aivan yhtä hyvä kuin jäsenhankinnan kohdalla. Silti myös uusien tukijoiden löytämisessä suurin osa, lähes 60 %, on onnistunut. Rahassa mitattuna tukeaan kasvatti kuitenkin vain puolet niistä järjestöistä, joista tieto saatiin.

Haastattelussa huomautettiin, että projektitoiminta on Venäjällä vielä uutta, eikä projekti-rahoituksella eläviä järjestöjä ole monia. Tilanne on siis hyvin erilainen kuin vaikkapa Suomessa, jossa kansalaisjärjestöillä on tässäkin suhteessa pitkät perinteet.

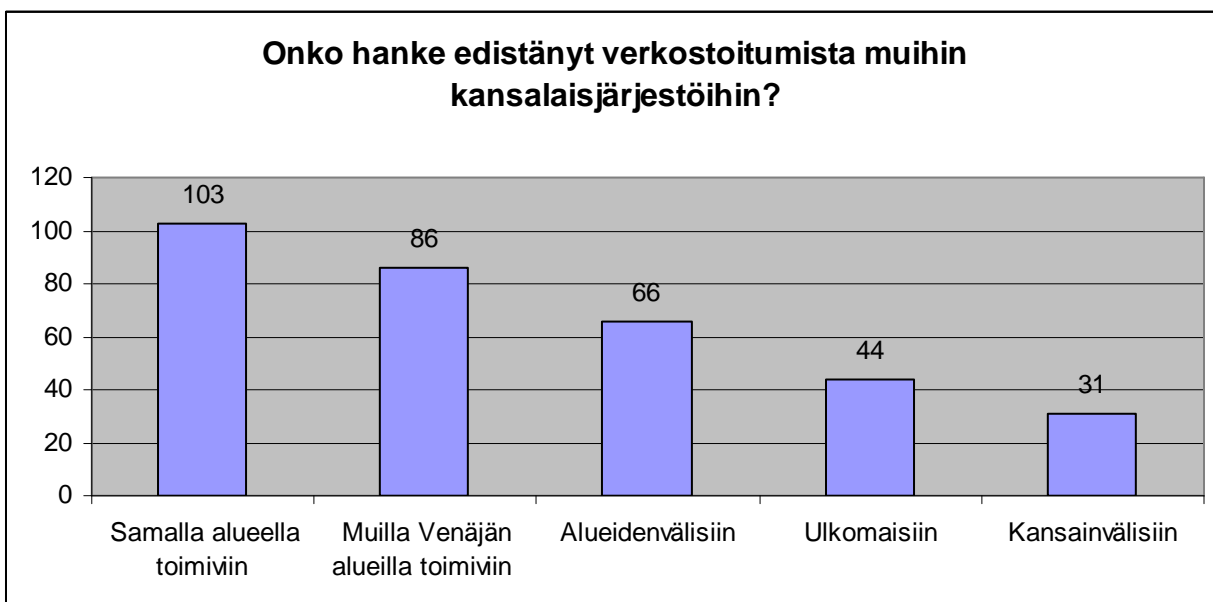
Resurssien lisäksi kysyttiin itse toiminnan kehityksestä (kuvio 4).

Kuvio 4.

Toiminnan aktiivisuuden osalta vastaus kertoo erinomaisesta onnistumisesta. Eri järjestöjen lähtötasoja tuntematta on vaikea arvioida, mikä vaikutus esimerkiksi koulutuksen osana toteutetulla miniprojektilla on ollut järjestön toiminnan määrään, mutta joka tapauksessa yli 90 % järjestöistä on aktivoitunut. Haastattelussa todettiin, että koulutuksessa saatua projektiosaamista on hyödynnetty monenlaisissa uusissa hankkeissa. Melko varmasti toiminnan lisääntyessä myös järjestöjen yhteiskunnallinen painoarvo on alkanut kasvaa, mikä oli yksi koulutushankkeen tavoitteista.

Toinen tavoite oli luoda verkostoja eri kansalaisjärjestöissä toimivien ihmisten välille. Kuten kuvio 5 näkyy, tämä onnistui parhaiten samalla alueella toimivien järjestöjen välillä.

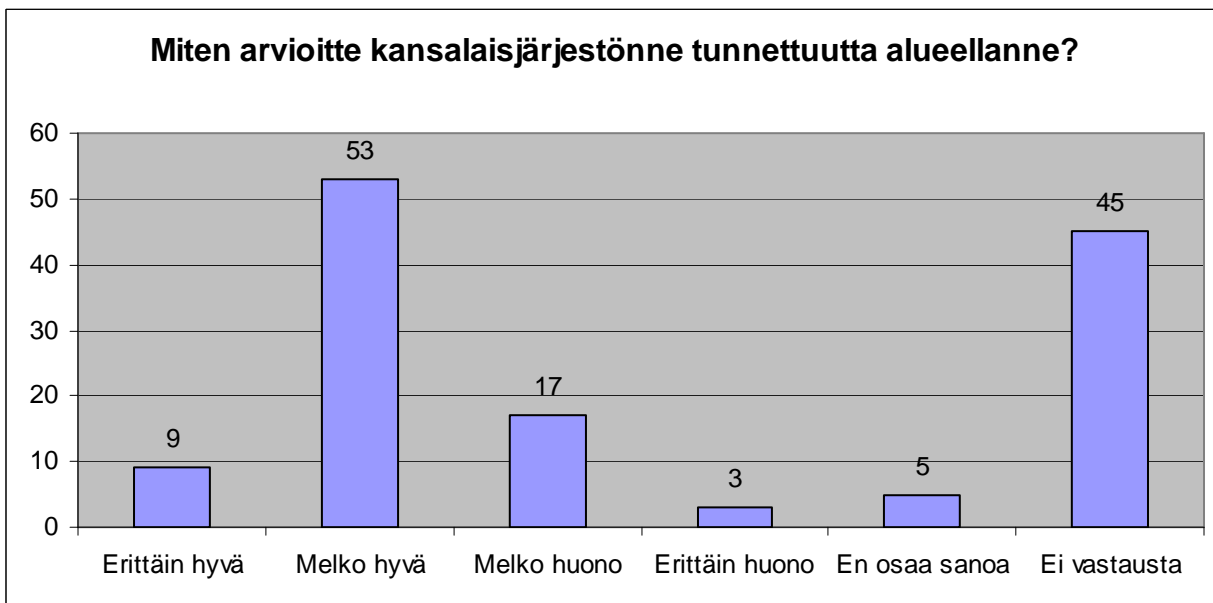
Kuvio 5.

Yllättävän moni vastaaja ei onnistunut verkostoitumaan muilla Venäjän alueilla toimivien järjestöjen kanssa, vaikka kaikissa seminaareissa oli osallistujia monipuolisesti eri suomalais-ugrilaisilta alueilta. Yli kolmannes oli kuitenkin luonut suhteita myös Venäjän ulkopuolelle, ulkomaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin. Avovastauksissa moni piti verkostoitumista seminaarien

parhaana antina, koska sen myötä on ymmärtänyt laajemmin vähemmistöjen aseman ja saanut uudenlaista intoa toimintaan.

Haastatteluissa kaivattiin myös suomalaisia sekä esimerkiksi saamelaisia ja virolaisia osallistujia, jolloin kansainvälinen verkostoituminen olisi luontevaa. Toisaalta suomalaisten kouluttajienkin kanssa oli syntynyt ajatuksia yhteistyöstä, eli kontakteja on luotu sitä kautta. Joka tapauksessa ulkomaiset kumppanijärjestöt olisivat hyödyllisiä, ei vain rahoitusmielessä vaan myös toiminnassa. Myös yhteistyötä kansainvälisen suomalais-ugrilaisen nuorijärjestö MAFUNin kanssa voisi kehittää. Parempia kontakteja ulkomaihin toivoi haastattelussa myös federaation kulttuuri-keskuksen työntekijä. Rahoituksen osalta yhteyksiä heillä jo onkin: keskuksella on juuri ollut EU-rahoitteinen hanke.

Yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikutuksen arvioimiseksi osallistujilta kysyttiin, kuinka tunnettu heidän järjestönsä toiminta-alueellaan on (kuvio 6).

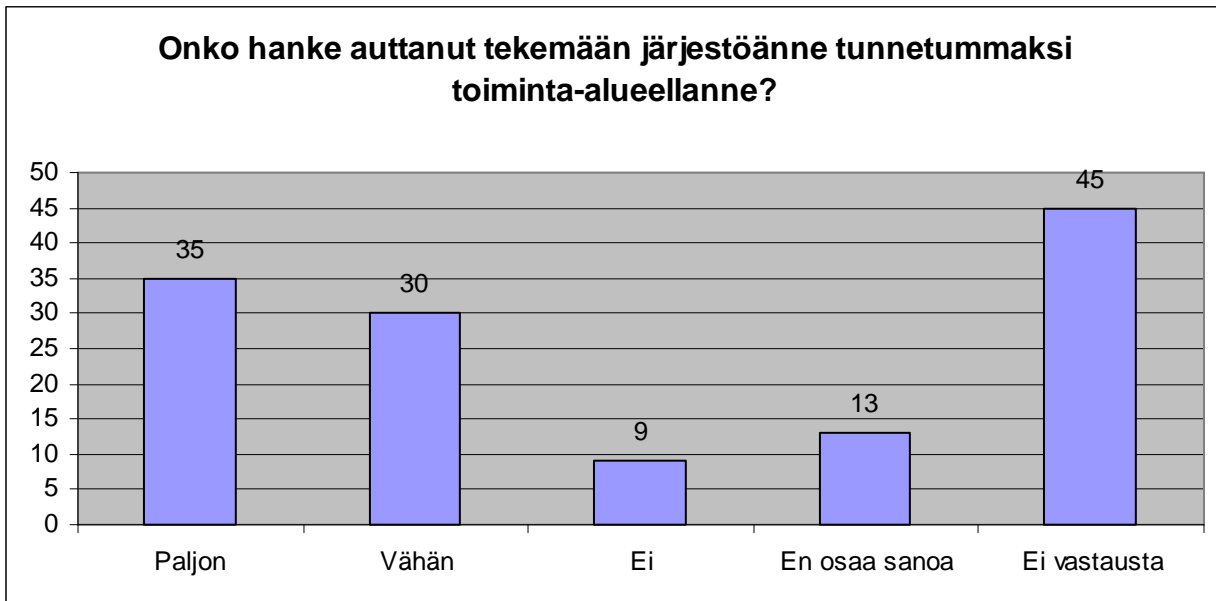

Kuvio 6.

Erittäin hyvin tunnetaan harva järjestö, mutta vastaajat ovat keskimäärin melko tyytyväisiä tilanteeseensa. Kysymyksessä ei eritelty tunnettuutta oman vähemmistökansan sekä alueen pääväestön (yleensä venäläisten) keskuudessa. Useimmilla suomalais-ugrilaisilla alueilla kaupunkien venäjänkielinen enemmistö on muiden etnisten ryhmien suhteen välinpitämätöntä, ja varmasti myös kyseessä olevat kansalaisjärjestöt tunnetaan parhaiten suomalais-ugrilaisen väestön piirissä. Tälle tuli vahvistus myös haastatteluissa. Toisaalta huomautettiin, että vähemmistön jäsenetkään eivät helposti kiinnostu kieli- ja kulttuuriasioista, jos elintaso on hyvin matala. Ilahduttavia poikkeuksiakin on: eräällä alueella vähemmistökielen kurssien suosio on kasvanut huomattavasti ja tapahtumat vetävät nykyään myös venäläisiä.

Eräs haastateltava toi esille hyvin huolestuttavan seikan omalta alueeltaan: kieltä osaamattomat vähemmistön edustajat eivät tunne itseään tervetulleiksi järjestöjen toimintaan. Varsinkin kaupungeissa erittäin monet suomalais-ugrilaiset osaavat vain venäjää. ”Äidinkieltään” vasta opettelevia ei kuitenkaan osata ottaa huomioon pelkästään vähemmistökielillä tapahtuvassa järjestötoiminnassa. Toki on ymmärrettävää, että liikaa venäjän käyttöä järjestöissä halutaan varoa. Tällaiset ongelmat on kuitenkin syytä ottaa huomioon pohdittaessa järjestöjen kasvumahdollisuuksia.

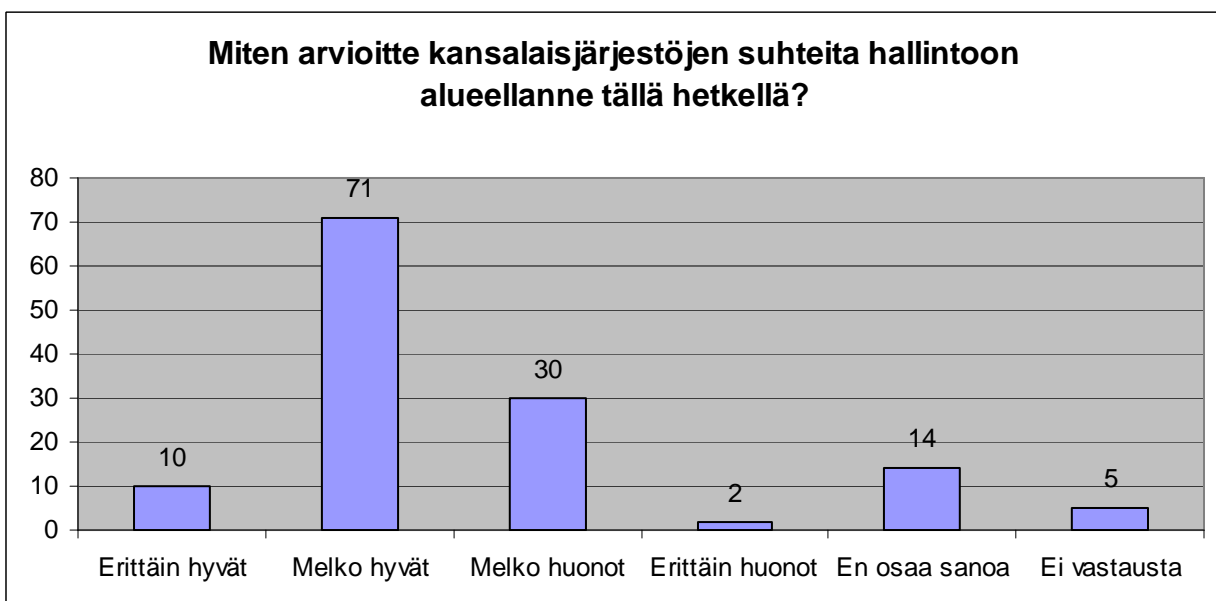
Tunnettuuden kehittymisestä kysyttiin myös kyselyssä (kuvio 7).

Kuvio 7.

Lähes puolet muutosta arvioineista vastaajista uskoo järjestönsä olevan nyt paljon tunnetumpi kuin ennen. Jos tämän suhteuttaa edelliseen kysymykseen (kuvio 6), on lähtötason täytynyt olla varsin huono. Tältä osin voidaan siis olettaa koulutuksen tuottaneen tulosta, sillä oman järjestön esittely on ollut yksi keskeisistä koulutusaiheista. Erään haastateltavan mukaan tähän on vaikuttanut myös kansallisten järjestöjen yleinen nousu, mutta hanke on auttanut järjestöjä rekrytoimaan jäseniä ja luomaan mainetta alueellaan.

Järjestön yhteiskunnalliseen painoarvoon ja toimintaedellytyksiin vaikuttaa erityisesti Venäjällä huomattavan paljon suhde hallintoon. Järjestöjen rekisteröityminen on hankalaa, ja viranomaiset pyrkivät usein häiritsemään ja jopa estämään haitalliseksi katsomiensa järjestöjen toimintaa. Vastaajia pyydettiin arvioimaan kansalaisjärjestöjen suhdetta hallintoon, riippumatta siitä onko vastaaja itse jäsen (kuvio 8).

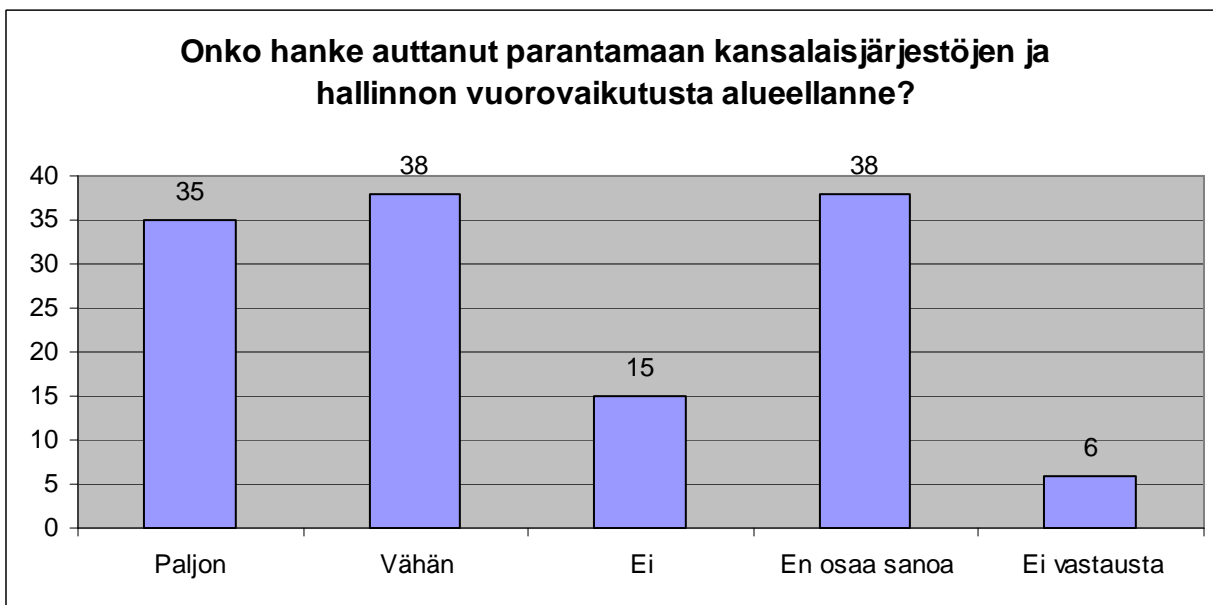

Kuvio 8.

Kuvio muistuttaa huomattavasti kuviota 6 järjestöjen tunnettuudesta, sillä erotuksella, että erittäin hyvien suhteellinen osuus on vieläkin pienempi. Suhteissa hallintoon on varmasti suuria alueellisia eroja, mutta anonymiteetin vuoksi systemaattista vertailua ei nyt voida tehdä. Huolestuttavaa on kuitenkin, että yli neljänneksellä vastaajista on huonot suhteet viranomaisiin. Avovastauksissa kerrottiin mm. paikallishallinnon ja poliitikkojen kansalaisjärjestöihin kohdistamasta painostuksesta eräällä alueella.

Eräs haastateltava huomautti, että tasavaltojen ulkopuolella elävien suomalais-ugrialaisten on huomattavasti vaikeampi tehdä yhteistyötä hallinnon kanssa. Tasavalloissa on omat hallintoelimet vähemmistöasioita varten, kun muilla alueilla joudutaan neuvottelemaan federaatiotasoisten virkamiesten kanssa. Jälkimmäisillä kiinnostusta pieniin kansoihin on usein huomattavasti vähemmän. Toinen haastateltava muistutti diaspora-alueilla asuvien erilaisesta asemasta verrattuna nimikkotasavalloissa asuviin saman kansan edustajiin.

Tässäkin asiassa kysyttiin erikseen hankkeen vaikutusta (kuvio 9).

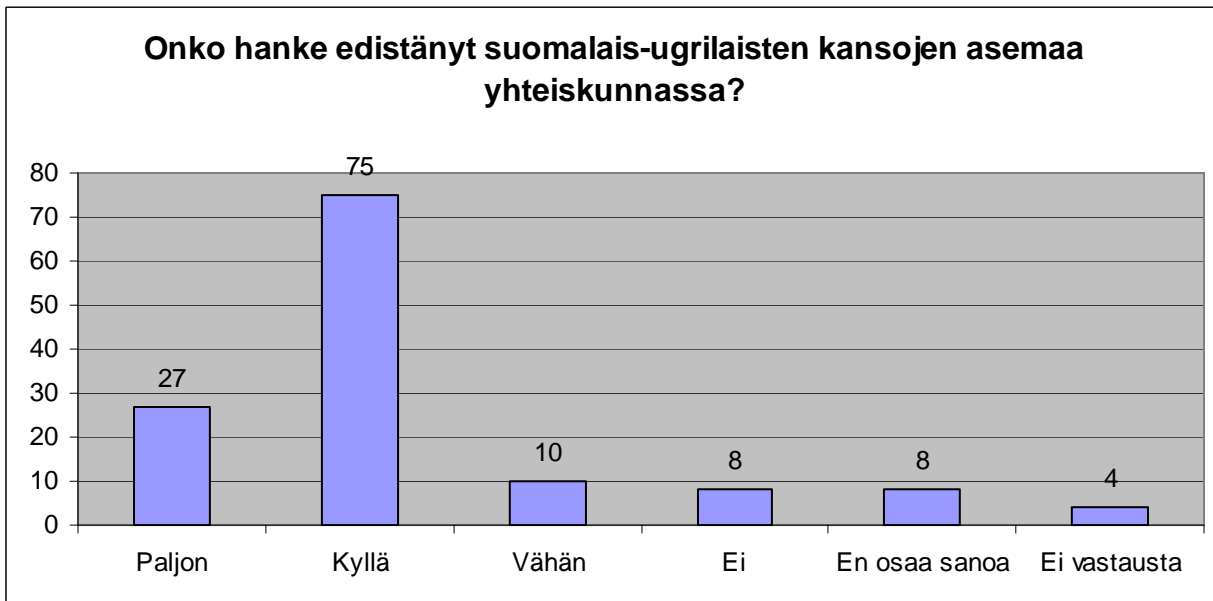
Kuvio 9.

Asiaa on selvästi hankala arvioida, mutta selvä enemmistö kokee jonkinlaista positiivista kehitystä tapahtuneen. Jälleen kerran voidaan todeta lähtötason olleen matala, koska lukuisista paljon-vastauksista huolimatta nykytilannetta pitää harva erittäin hyvänä. Jos kehitys on koulutus-hankkeen ansiota, sen hyöty on ollut erittäin suuri. Jonkinasteinen yhteisymmärrys viranomaisten kanssa on käytännössä pakollista, jotta järjestö voi kasvaa ja kehittyä merkittäväksi yhteiskunnalliseksi toimijaksi.

Haastattelussa todettiin tämän asian olevan arka ja vaikea kouluttaa, eikä tässä hankkeessa ole päästy siinä kovin pitkälle. Esimerkiksi järjestön lobbaaminen alueellisella ja kansainvälisellä tasolla sekä yhteistyö vallanpitäjien ja median kanssa ovat olleet aiheina vain kulttuurikeskuslinjalla, mutta nämä taidot olisivat ehdottomasti tarpeen myös kansalaisjärjestötoimijoille. Poliitikkojen kanssa ei osata toimia, kun hallinnon etiketti ja mekanismit eivät ole tuttuja.

Hallinnon todettiin myös suhtautuvan kansalliseen toimintaan positiivisemmin nyt, kun vuonna 2012 on tiedossa suomalais-ugrialaisten kansojen VI maailmankongressi Unkarissa. Rahaa jakamalla hallinto toivoo ilmeisesti ansaitsevansa kongressissa hyväksyntää. Toisaalta niin tässä yhteydessä kuin muulloinkin rahaa myönnetään aina helpommin kulttuuriprojekteihin kuin sellaisiin, joissa on poliittinen, taloudellinen tai sosiaalinen aspekti. Jälkimmäisten toteuttamiseksi tarvitaan siis keinoja, joita koulutuksen kautta voitaisiin antaa.

Yleisemmällä tasolla kysyttiin hankkeen vaikutuksesta suomalais-ugrilaisten vähemmistö-kansojen asemaan yhteiskunnassa (kuviio 10).

Kuvio 10.

Vastaukset ovat melko optimistisia. Asia on toki vaikeasti mitattavissa, mutta kansalaisjärjestö-aktiivien kokemus voi kertoa yleisestä ilmapiiristä. Käytännössä kaikki Venäjän suomalais-ugrilaiset kielet ovat YK:n luokituksen mukaan uhanalaisia, ja vähemmistökielten asema yhteiskunnassa on kaikilla suomalais-ugrilailla alueilla varsin heikko. Kielten revitalisaatio on keskeinen osa kulttuurien säilyttämistä. Jos hankkeen myötä vähemmistöjen painoarvo on kasvanut, voivat kasvaa myös niiden mahdollisuudet vaikuttaa oikeuksiinsa poliittisella tasolla. Eräs vastaaja muistutti aseman parantumisen edellyttävän myös vähemmistöjen ulkopuolisten ihmisten kiinnostusta, koska monin paikoin pääväestöllä ei tällä hetkellä ole juuri lainkaan tietoa ja ymmärrystä alkuperäiskansoista.

Moni vastaaja huomautti avovastauksessa, että pitkäaikaisia vaikutuksia on vielä liian aikaista arvioida. Koulutushanke on kuitenkin ilmiselvästi luonut kehityksen edellytyksiä. Federaation kulttuurikeskuksen edustaja arvioi hankkeen laajentaneen sekä järjestöjen toiminta-aloja, tunnettuutta että verkostoja sekä antaneen osallistujille monipuoliset tiedot projekti- ja järjestötoiminnasta. Osallistujien vastaukset ovat samansuuntaisia.

Haastattelussa mainittiin myös rinnakkaisia prosesseja: kansallisten liikkeiden ”herätyksen” seuraava aalto on vaikuttanut aktiivisuuden nousuun yleisemminkin. Koulutushankkeen myötä koulutetut ovat kuitenkin oppineet arvioimaan ideoitaan ja muokkaamaan niitä realiteettien mukaan. He ovat myös identifioituneet yleiseen suomalais-ugrilaiseen liikkeeseen, ja heidän etninen itse-tuntonsa on noussut sen myötä.

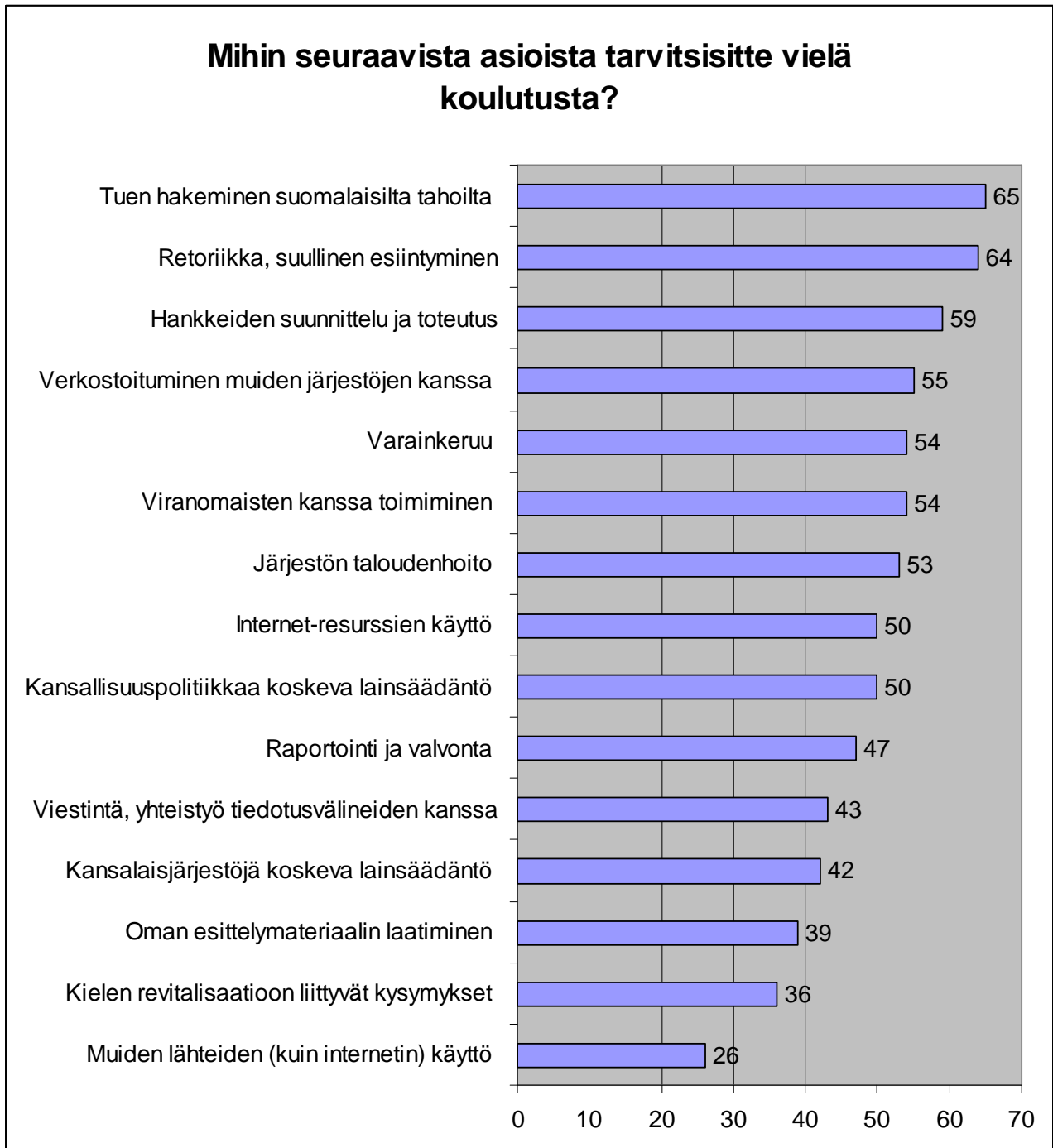
Tarpeet jatkossa

Osallistujilta kysyttiin, mistä aiheista he vielä kokevat tarvitsevansa koulutusta (kuviio 11). Valintojen määrää ei rajoitettu. Odotettavasti varainkeruu ja taloudenhoito herättävät edelleen kysymyksiä, erityisesti mahdollisuudet hakea rahoitusta Suomesta. Hieman yllättäen toiseksi suosituimmaksi aiheeksi nousi retoriikka ja esiintymistaito. Eräs haastateltava tosin sanoi, että Venäjällä kaikki haluavat aina kehittyä paremmiksi esiintyjiksi. Lisäksi seminaareissa tehtyjen miniprojekti-

suunnitelmien jälkeenkin hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen kaivataan tukea. Ongelmia on edelleen myös yhteydenpidossa niin muiden järjestöjen kuin viranomaistenkin kanssa.

Yli 50 mainintaa saivat näiden lisäksi internetissä olevien resurssien käyttö sekä kansallisuuspolitiikkaa koskeva lainsäädäntö. Kansalaisjärjestöjä koskevat lait tunnetaan nähtävästi hieman paremmin. Kielen revitalisaatiosta lisätietoja kaipaa yllättävän harva – kielen kehittyminen ja siirtyminen uusille sukupolville on kuitenkin ongelma käytännössä kaikkien Venäjän suomalais-ugri-laisten kansojen kohdalla. Vähäinen kiinnostus selittyy kenties järjestöjen erilaisilla toiminta-aloilla. Yksi haastateltava huomautti, että monet osallistujat ovat täysin etäännyneitä kielestä ja harrastavat vain esimerkiksi perinteisiä käsitöitä. Tämä korostuu etenkin Leningradin alueella, jossa vähemmistökielten asema on äärimmäisen heikko.

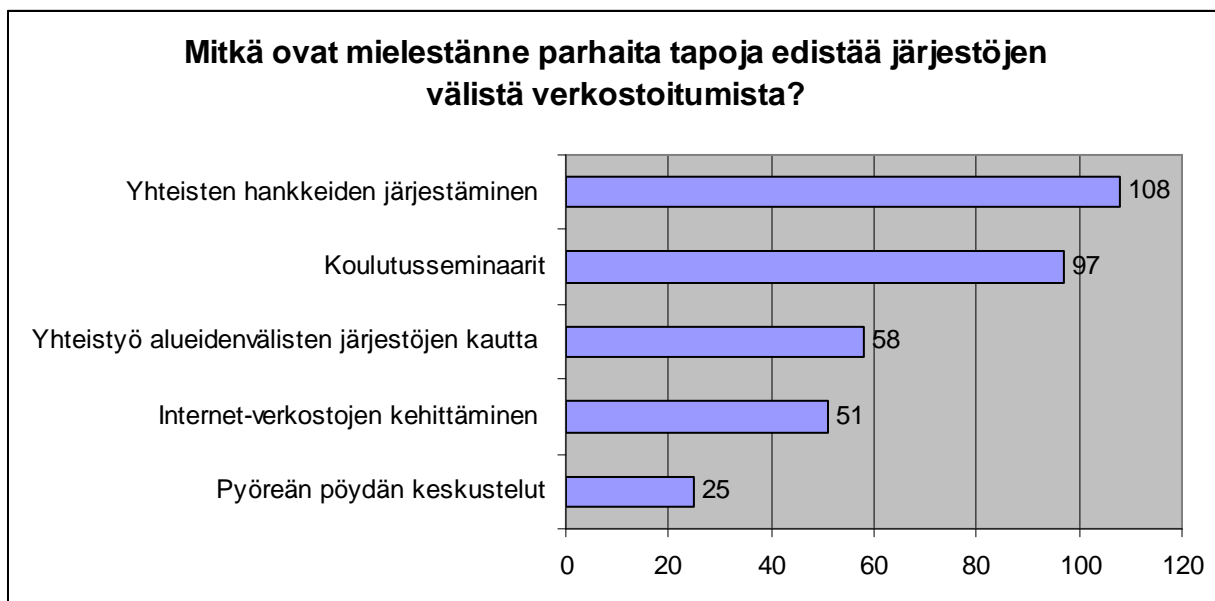
Kuvio 11.

Myös muita toiveita oli mahdollista esittää. Ehdotettuja aiheita olivat muun muassa järjestön perustamiseen liittyvät kysymykset, alkuperäiskansoihin liittyvä kansainvälinen lainsäädäntö ja YK:n mekanismit, järjestön johtaminen, projektiryhmän muodostaminen ja johtaminen, lapsille tehtävät projektit sekä PR-asiat. Lisäksi toivottiin koulutuksen perustamista kansainvälisten trendien sijaan kansojen tarpeisiin ja miniprojektien sitomista laajempiin, yhteisiin hankkeisiin. Myös onnistuneiden projektien johtajien kokemuksia olisi haluttu kuulla. Haastatteluissa mainittiin erityisesti onnistuneet alueidenväliset hankkeet sekä pahimmat ongelmakohtat ratkaisuihin. Haastateltu kouluttaja huomautti, että menestyneitä järjestöjä esiteltäessä ei ole syytä keskittyä vain etnisiin. Järjestöihin olisi syytä tutustua pelkkää esittelyä syvemmin, esimerkiksi vierailujen muodossa. Kouluttaja myös totesi projektikoulutuksen olevan edelleen tarpeen.

Useat haastateltavat puhuivat psykologisesta koulutuksesta: johtamistaidosta, ryhmätyö- taidoista, motivoinnista, uskottavasta esiintymisestä. Myös haastateltu kouluttaja korosti järjestö- johtamisen tärkeyttä koulutusaiheena, erityisesti nuorille. Lisäksi mainittiin, että lainsäädäntöä saatetaan tuntea huonosti tai toisaalta tulkita eri tavoin hallinnossa ja järjestöissä. Lait myös muuttuvat Venäjällä nopeasti, mikä vaikeuttaa entisestään vapaaehtoispuhjalta toimivien järjestöjen toimintaa.

Rahoituksen osalta eräs haastateltava huomautti, että moni aktiivi ei ymmärrä Venäjältäkin löytyvän rahaa tällaiseen toimintaan. Suomesta ja muualta ulkomailta haetaan rahaa, koska erilaisia venäläisiä sponsoreita ja hallintoelimiä ei tunneta. Täytyy tietää, miltä elimeltä voi hakea tukea minkäkinlaiseen projektiin ja millä tavalla kutakin on lähestyttävä. Tätä tietoa olisi ehdottomasti saatava levitettyä, ja suhdetoimintaa kehitettävä. Toinen haastateltava ehdotti, että nettiin kerät- täisiin lista kulloinkin käynnissä olevista rahoitushauista. Lisäksi huomautettiin, että rahoittajalle on voitava antaa takuu toiminnan laadusta. Kansainvälisille tahoille ja riippumattomille säätiöille anomukset on yleensä tehtävä englanniksi, mitä on myös syytä korostaa järjestötoimijoille. Federaation kulttuurikeskuksen edustajakin ehdotti parhaiden projektien rahallista tukemista hankkeen puitteissa, mikä osoittanee erilaisten rahoitusmahdollisuuksien heikkoa tuntemusta.

Järjestöjen verkostoituminen oli hankkeen tärkeimpiä tavoitteita, ja se toivottavasti jatkuu myös hankkeen päätyttyä. Siksi osallistujilta kysyttiin, mitkä ovat heidän mielestään parhaita keinoja tähän (kuvio 12). Heiltä pyydettiin valitsemaan korkeintaan kolme mielestään parasta vaihtoehtoa.

Kuvio 12.

Neljä viidestä vastaajasta pitää yhteisiä hankkeita hyvänä keinona verkostoitua. Täytyy toivoa, että sellaisia syntyy koulutushankkeen päätyttyä ja sen myötä nyt syntyneet verkostot ja osaaminen pääsevät käyttöön. Suurin osa toivoo myös koulutusseminaarien jatkuvan. Muita vaihtoehtoja kannatti alle puolet vastaajista. Selvästi nyt kaivataan konkreettista toimintaa, sillä keskustelutilaisuudet saivat kaikkein vähiten mainintoja.

Haastatteluissa todettiin, että yhteishankkeisiin on vaikea löytää kunnan rahoitusta. Yhteistyö kannattaisi siksi toteuttaa kansainvälisten järjestöjen kautta, sillä niillä on enemmän resursseja. Tästä on hyviä esimerkkejä, kuten Permin alueen sosiaalis-taloudellinen foorumi sekä journalisti- ja kirjallisuusjärjestöjen toiminta. Ehdotettiin myös, että miniprojektit olisi tehtävä aina yhteishankkeena jonkin toisen alueen järjestön kanssa. Monilla on joka tapauksessa ollut samantyyppisiä hankkeita. Tällöin myös ihmisten erityistaidot saataisiin laajempaan käyttöön. Rahaa ei välttämättä kuluisi sen enempää, sillä kommunikaatio voitaisiin käydä internetissä. Toisaalta myös alueiden välisen projektin organisointiin ja johtamiseen kaivataan koulutusta.

Kyselyn avokysymykseen tuli lisäksi lukuisia muita ehdotuksia: henkilövaihto-ohjelmat järjestöjen välillä, yhteiset retket, yhteishankkeet valtiollisten toimijoiden kanssa, osallistuminen avoimien verkostojen kautta kansainväliseen alkuperäiskansayhteistyöhön, tutkimustyö sekä tietokannan luominen tapahtumien järjestämiseen liittyvistä asioista.

Lisäksi kansalaisjärjestöjen jäseniä pyydettiin luettelemaan omin sanoin järjestönsä kolme suurinta ongelmaa. Tähän kysymykseen vastasi 49 henkilöä. Vastaukset ovat hyvin monimuotoisia, mutta muutama asia nousee selvästi esiin. Rahoituksen puute vaivaa lähes joka toista vastaajaa. Uusien aktiivisten jäsenten, erityisesti nuorten, löytäminen on joka kolmannelle haastavaa. Peräti neljäsosa mainitsi tässä yhteydessä yhteistyöongelmat viranomaisien kanssa. Moni oli huolissaan kielen ja kulttuurin suojelusta ja kehittämisestä sekä nuorison kiinnostuksesta tähän. Lisäksi useita mainintoja saivat toimintamuotojen laajentaminen, toimitila-asiat sekä kansainväliset yhteydet. Luonnollisesti lueltiin myös monia yksityiskohtaisempia pulmia liittyen järjestöjen toimialaan ja paikallisiin olosuhteisiin.

Seminaarit

Itse seminaareihin oltiin hyvin tyytyväisiä. Selvä enemmistö antoi parhaan arvosanan sekä koulutusaiheille että käytännön toteutukselle. Toisaalta parannusehdotuksiakin tuli paljon. Eniten toivottiin interaktiivisia opetusmetodeja ja käytännöllisiä harjoituksia teorian rinnalle: mm. keskusteluja, väittelyitä ja roolileikkejä. Useat vastaajat jäivät myös kaipaamaan muiden osallistujien esittelyä ja yhteystietolistaa – verkostojen luominen toimijoiden välillä ei siis ainakaan kaikissa seminaareissa onnistunut tavoitteiden mukaisesti. Moni olisi myös halunnut tutustua paremmin ympäröivään alueeseen ja kulttuuriin. Lisätukea olisi kaivattu mm. talouteen, lainsäädäntöön ja bisnekseen liittyvissä kysymyksissä. Muutama toivoi myös pidempää kestoja tai keskittymistä yhteen teemaan.

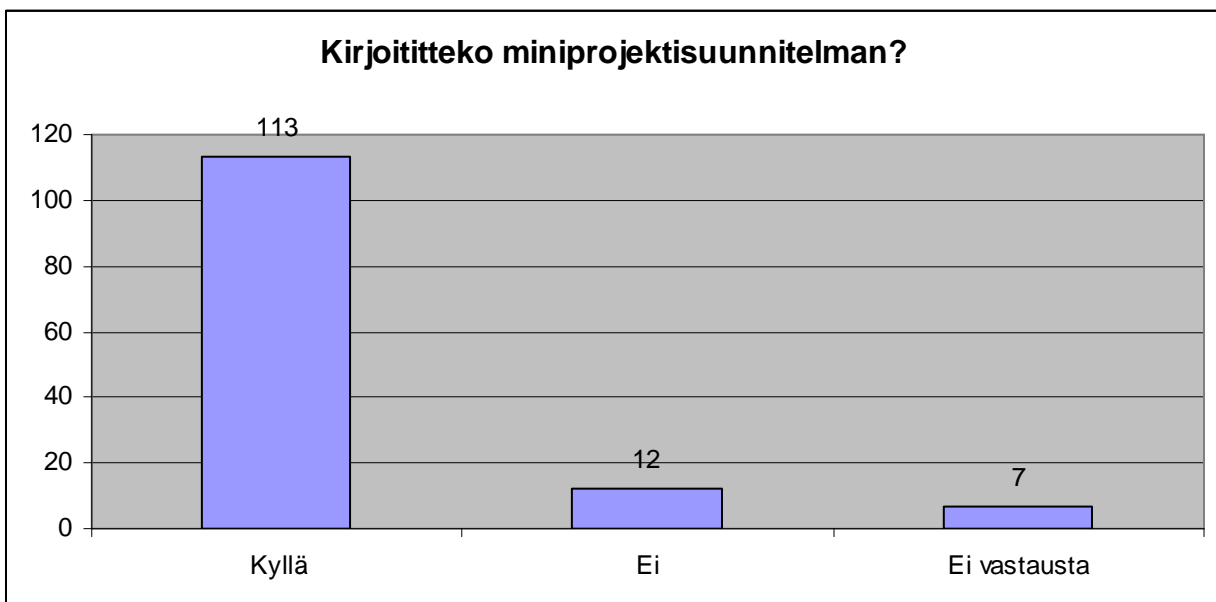
Yksittäisenä toiveena mainittiin kurssitodistukset koulutuksen päätteeksi. Tällaisia on myöhemmissä seminaareissa jaettukin. Lisäksi ehdotettiin projektisuunnitelmien tai -päiväkirjojen julkaisua jollakin aktiivien suosimalla internet-sivulla, esimerkiksi Uralisticassa, jotta tehty työ saisi laajaa huomiota.

Haastatteluissa tuli myös ajatuksia koulutuksen kehittämiseksi. Monipuolisempia ja innostavampia opetusmetodeja toivoivat niin haastatellut osallistujat kuin kulttuurikeskuksen edustajakin. Yhteisprojekteja olisi voitu suunnitella ryhmissä jo seminaareissa, jolloin palautetta ja käytännön toteutusehdotuksia olisi saatu heti. Samoin luennoilla olisi ollut hyvä kannustaa enemmän omaan kriittiseen ajatteluun, eri näkökulmien pohtimiseen ja ajatustensa perusteluun. Myös keskustelukumppanin mielipiteiden hyväksymistä olisi syytä harjoitella, sillä Venäjän nuorilla on erään haastateltavan mukaan tapana ajatella kovin mustavalkoisesti.

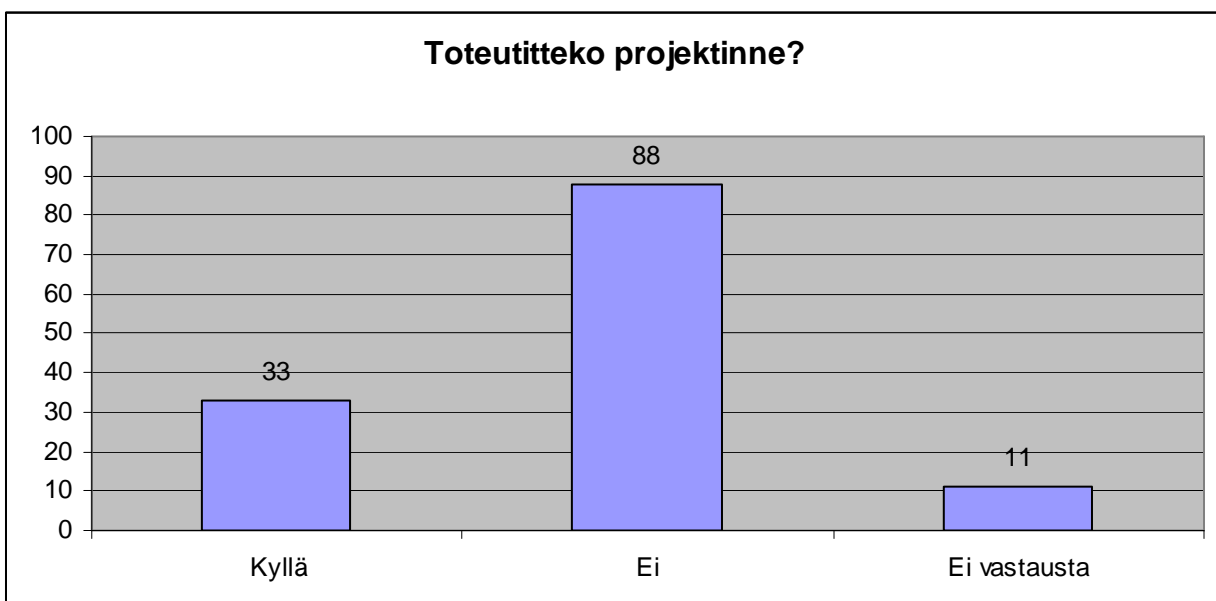
Erityisen paljon kiitosta sekä kyselyssä että haastatteluissa saivat Larisa Buranovan koulutukset, joita keuhuttiin erittäin tuloksellisiksi. Muutenkin koulutuksen kokonaisuus sai paljon kehuja. Erään haastateltavan sanoin: koulutushankkeen osallistujille ei ole vain heitelty kalanpalasia ja sitten unohdettu, vaan annettu onki ja opetettu kalastamaan.

Miniprojektit

Kansalaisjärjestökoulutuksen osana oli oma miniprojekti. Vastauksista näkyy, että alle kolmannes vastaajista on toteuttanut suunnitteleman projektin (kuvio 13 ja 14). Tosin avovastauksista käy ilmi, että kielteisesti vastanneiden joukossa on useita sellaisia, joiden projekti on vielä kesken tai aiotaan käynnistää myöhemmin. Monet vastaajat ilmoittivat viivästyksen syyksi rahoituksen puutteen. Seminaarissa saadun opetuksen todettiin kuitenkin auttaneen muiden hankkeiden toteutuksessa. Erään vastaajan mukaan miniprojektin suunnittelu paitsi antoi uutta näkökulmaa oman järjestön toimintaan, jopa muutti hänen maailmankuvaansa.

Kuvio 13.

Kuvio 14.

Yleisesti ottaen miniprojekteihin koulutusmuotona suhtauduttiin varsin positiivisesti (kuvio 15).

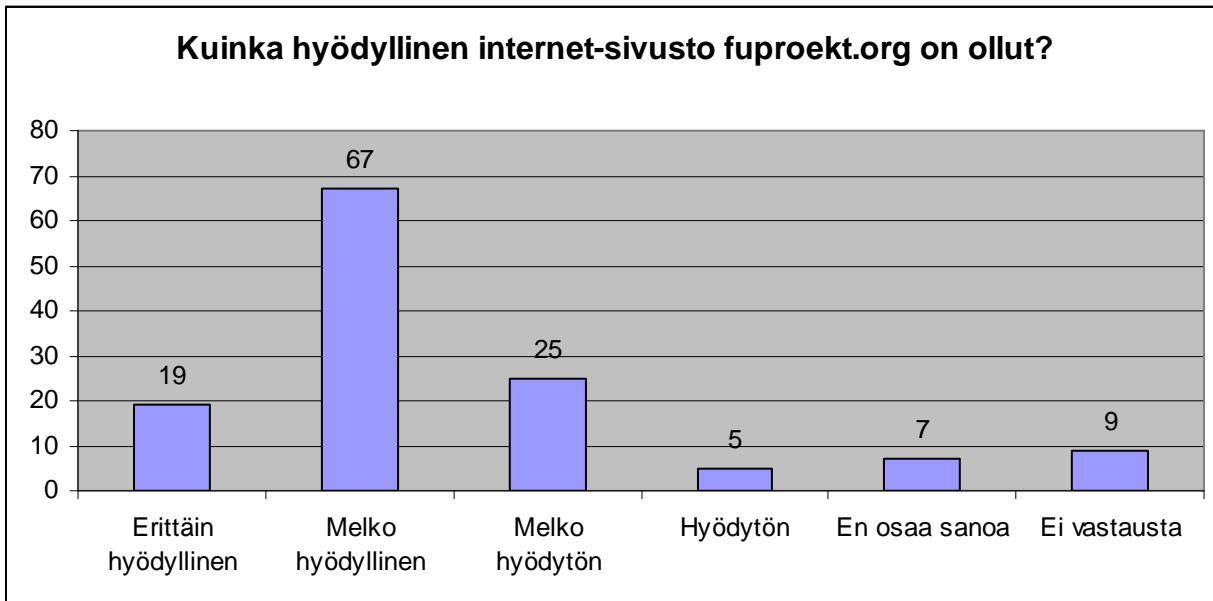

Kuvio 15.

Avovastauksissa ei eritelty mitään yksittäisiä negatiivisia puolia miniprojekteihin liittyen. Haastatteluissa kuitenkin huomautettiin, että oli epäselvää, oliko miniprojekti pakollinen vai ei, mikä saattoi vaikuttaa toteuttamismotivaatioon. Projekteista olisi myös ollut hyvä antaa arvosana jälkepäin, tai vielä mieluummin nimittää jokaiselle mentori, joka kommentoi projektia koko sen toteutuksen ajan. Miniprojektien monitorointia esitti myös federaation kulttuurikeskuksen edustaja. Lisäksi käytännön harjoittelua seminaareissa olisi voinut olla lisääkin, esimerkiksi yhteinen projektipäivä, jossa tehdään konkreettisia suunnitelmia.

Internet

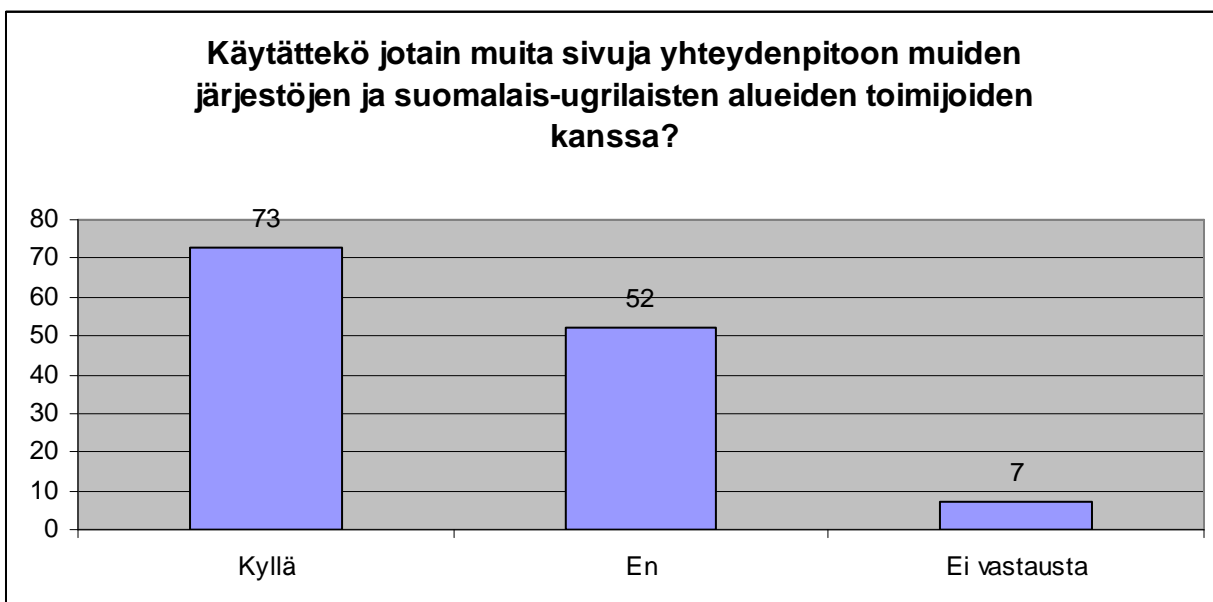
Koulutushankkeen tavoitteisiin kuului tiiviimpien yhteyksien kehittäminen järjestöjen välille. Tärkeimpiä toimenpiteitä oli toteuttamissuunnitelman mukaan mm. internetin käyttöön perehdyttäminen, ja hankkeelle luotiin kotisivu (<http://fuproekt.org/joom/>) osanottajien neuvonta- ja yhteydenpitovälineeksi. Sitä käytti suurin osa osallistujista, mutta sivuston hyödyllisyys jakoi mielipiteitä (kuvio 16).

Kuvio 16.

Haastattelussa sivustoa kuvailtiin melko kuolleeksi, eikä materiaalia ole siellä tarpeeksi. Keskustelut on käyty muilla sivustoilla, lähinnä sosiaalisessa mediassa.

Osallistujilta kysyttiin kyselyssä myös muiden internet-sivujen käytöstä järjestö- ja sukukansayhteistyössä. Tulos vaikuttaa huolestuttavalta: noin 40 % vastaajista vastasi kieltävästi (kuvio 17). Tämä vihjaa siihen, että nämä vastaajat eivät ole kotonaan nykyisessä sosiaalisessa mediassa, joka on esimerkiksi Suomessa kansalaisjärjestöjen keskeisiä työkaluja viestinnässä ja markkinoinnissa. Kyse voi myös olla epäonnistumisesta hyödyllisten kontaktien löytämisessä: kuvio 5:hän osoitti, etteivät läheskään kaikki osallistujat saaneet luotua monipuolisia verkostoja hankkeen myötä.

Kuvio 17.

Kyllä-vaihtoehdon valinnoita pyydettiin myös luettelemaan käyttämiään sivuja. Erilaiset sosiaaliset verkot (Facebook, VKontakte yms.) saivat parikymmentä mainintaa. Moni käyttää myös yleissuomalaisugrilaisia uutis-, tieto- ja keskustelusivustoja, kuten uralistica.com, finugor.ru ja

finnougoria.ru (federaation kulttuurikeskuksen sivusto). Lisäksi käytetään monia alueellisia sivuja (esim. mariuver.info, tverinkarielat.ru, kominarod.ru).

Haastatteluissa kävi ilmi, että projektin pohjalta on kyllä syntynyt ryhmiä esimerkiksi VKontaktien. Keskustelu on kuitenkin ollut hiljaista niin siellä kuin projektin omalla sivullakin. Toisaalta eräs nuori haastateltava sanoi pitävänsä paljonkin yhteyttä uusiin tuttuihinsa ja keskustelewansa näiden kanssa myös projektitoiminnasta. Kuten internetissä on tavallista, käyttäjiä ja keskustelua on vaikea ylhäältäpäin ohjailla tietyille sivustoille. Tähän pitäisi pystyä reagoimaan joustavasti ja aktiivisesti.

Kansalaisjärjestöaktiivit joutuvat sosiaalista mediaa käyttäessään huomioimaan myös tietosuojaan puutteen ja Venäjän hallinnon kontrollin. Internetiin kirjoitetuista mielipiteistä voi seurata ongelmia, mikä saattaa osaltaan vähentää keskusteluintoa. Eräs haastateltava muistutti myös, että viime aikojen nopeasta kehityksestä huolimatta maaseudulla on edelleen alueita, joilla internet-yhteyttä ei ole. Tällaisissa kylissä joudutaan siis pärjäämään pitkälti itsenäisesti.

Osallistujien valinta

Jo kyselyssä muutama vastaaja puuttui seminaareja arvioidessaan osallistujien valintaan. Siitä tuli sekä ruusuja että risuja: avoimuutta kiitettiin, mutta erään vastaajan mielestä mukaan oli päätyneet myös ”tarpeettomia, suomalais-ugrilaisiin liittymättömiä” osallistujia. Toinen vastaaja sanoi, että jokaisen olisi pitänyt saada osallistua vain kerran, erityisesti jos harjoitustyö oli jäänyt tekemättä.

Haastatteluvaiheessa selvitettiin erikseen, miten mahdolliseen jatkohankkeeseen voitaisiin löytää parhaat ja potentiaalisimmat osanottajat.

Tieto koulutushankkeesta on joillain alueilla kulkenut lähinnä henkilökohtaisten kontaktien kautta, eikä se ole aina levinnyt kaupunkien ulkopuolelle. Eräs haastateltava totesi, että hankkeessa on epäonnistuttu maaseudulla toimivien aktivistien löytämisessä, ja vika on sekä paikallisten toimijoiden että projektin johdon. Maaseudulla olisi syytä mainostaa koulutusmahdollisuutta aikaisempaa laajemmin, ja laittaa resursseja myös alueille matkustamiseen tässä tarkoituksessa. Toinen luetteli tiedotuksen kohteina järjestöt, instituutit ja paikalliset kulttuurikeskukset, joissa tunnetaan aktiiviset, koulutusta tarvitsevat ihmiset. Kolmas haastateltava muistutti sosiaalisten verkostojen käyttämisestä koulutuksen markkinoinnissa. Myös federaation kulttuurikeskuksen edustaja korosti maaseudun asukkaiden, erityisesti nuorten, mukaanottoa. Koulutus auttaisi heitä toteuttamaan itseään ja viemään osaamista alueellensa.

Suomalais-ugrilaisten alueiden maaseudun lisäksi olisi kiinnitettävä enemmän huomiota nimikkoalueidensa ulkopuolella eläviin. Esimerkiksi mordvalais- ja marivähemmistöjä asuu lukuisilla alueilla, mutta monin paikoin järjestötoimintaa on vähän. Toisaalta esimerkiksi osa Baškirian suomalais-ugrilaisista on hyvinkin aktiivisia. Näitä ihmisiä olisi hyvä yrittää tavoittaa enemmän koulutukseen ja alueidenväliseen yhteistyöhön.

Eräs kyselyn vastaaja huomautti epäselvyyksistä Suomen seminaarien osallistujavalinnoissa, ja toivoi avoimia valintaperusteita tai vaalia. Vastauksesta ei käynyt ilmi, millä tasolla ja minä vuonna ongelmia oli ollut. Eri vuosina osallistujat on valittu eri tavoin, joskus Venäjällä, joskus hankkeen ohjausryhmän tai projektipäällikön toimesta. Valinnoissa on ollut monia kriteerejä, mm. koti-tehtävien taso, projektisuunnitelmien laatu ja sopivuus seminaarin teemaan sekä alueellinen edustavuus. Kriteerejä on kyllä kuvailtu osallistujille, mutta valinnoissa on luonnollisesti käytetty myös vapaata harkintaa.

Haastateltavat ehdottivat monia tapoja valintojen kehittämiseksi. Osallistujat voitaisiin valita avoimella kilpailulla, jossa vaadittaisiin ilmoittautumislomakkeen lisäksi vähintään motivaatiokirje. Ehdotettiin myös hankkeen johdosta ja muista asiantuntijoista koottavaa jurya, jonka jäsenet toisistaan riippumatta listaisivat mielestään parhaat hakijat. Kevyempänä vaihtoehtona esille tuli osallistujien valitseminen aiemman hankkeen osallistujien joukosta toteutettujen miniprojektien

laadun perusteella. Lisäksi mainittiin suosituskirjeiden pyytäminen sekä erilaisten kilpailujen voittajien ja apurahojen saajien huomioiminen. Tällöin ihmisten aktiivisuus on jo aiemmin muiden toimesta todettu. Alueellista edustavuutta tärkeämpänä pidettiin ihmisten koulutustarvetta.

Satojen ihmisten kouluttamista pidettiin resurssien hukkaamisena, ja tilalle ehdotettiin pienempiä porukoita, jotka saisivat intensiivisempää koulutusta ja syvemmän tason tietoja. Näitä ryhmiä ehdotettiin jaoteltavaksi aiemman osaamisen mukaan. Kun aloittelijat eivät olisi kokeneiden seassa, motivaatio säilyisi molemmilla paremmin. Näin toisessa ryhmässä voitaisiin pohtia esimerkiksi toiminnan järjestämistä kylissä, toisessa taas suomalais-ugrilaista liikettä strategisella tasolla.

Johtopäätökset

1. Tarkoituksenmukaisuus

Koulutuksen sisällöt ovat vastanneet hyvin järjestöjen tarpeita ja palaute niistä on hyvää. Painotus projektikoulutukseen on ollut osuva, sillä se on myös yksi toivotuimmista aiheista jatkossa. Miniprojektia pidettiin liki yksimielisesti hyödyllisenä koulutusmuotona. Projektin osana luotu internet-sivusto ei kuitenkaan ole täysin vastannut järjestöjen tarpeisiin, ja yhteydenpito on tapahtunut enimmäkseen muita kanavia pitkin.

2. Tehokkuus

Seminaarit ovat olleet erittäin toimivia ja tehokas keino koulutukseen. Palaute koulutuksesta ja järjestelyistä oli positiivista, ja kasvokkain tapaamista pidetään myös parhaana tapana verkostoitumiseen. Opetusmetodeja pidettiin kuitenkin osin yksipuolisina ja kaivattiin osallistavampia koulutusmuotoja. Tehokkuudesta kertoo myös koulutettujen suuri määrä. Toisaalta jatkossa on syytä keskittyä pienemmän joukon osaamisen syventämiseen, ja koulutettavien ennakkotiedot on otettava huomioon.

3. Tuloksellisuus

Koulutushanketta voi pitää tuloksellisuuden osalta melko onnistuneena. Toteuttamatta jääneiden miniprojektien suuri määrä on kuitenkin puute, johon olisi voitu vaikuttaa esimerkiksi seurannalla ja mentoroinnilla. Samoin verkostoituminen, joka oli keskeisimpiä tavoitteita, on jäänyt osin yksipuoliseksi. Alueidenväliset projektit ovat edelleen melko harvinaisia, ja ne olisi syytä ottaa fokukseseen jatkossa. Myös internetin hyödyntäminen on jäänyt puolitiehen.

4. Vaikutukset

Vastausten perusteella hankkeen vaikuttavuus on ollut erittäin hyvä. Vaikka positiivinen kehitys johtuu osittain rinnakkaisista prosesseista Venäjän kansalaisyhteiskunnassa ja suomalais-ugrilaisen liikkeen aktivoitumisessa, on hankkeellakin selvästi osansa. Hankkeen uskotaan yleisesti parantaneen suomalais-ugrilaisuuden yhteiskunnallista asemaa. Selvä enemmistö koulutukseen osallistuneista arvioi järjestöjen toimintaedellytysten parantuneen hankkeen aikana niin tunnettuuden, viranomaissuhteiden kuin henkilö- ja taloudellisten resurssienkin osalta. Toisaalta rahoitus on edelleen suurin yksittäinen haaste, eikä koulutuksen myötä ole onnistuttu antamaan kaikille osallistujille riittäviä tietoja ja taitoja sen hankkimiseen eri lähteistä.

5. Järjestöjen tarpeet jatkossa

Projektitoiminnan perusteet on nyt koulutettu erittäin laajalle joukolle, ja jatkossa tarvitaan korkeamman tason koulutusta tarkkaan valituille, aktiivisille, nuorille toimijoille. Tarpeellisia aiheita ovat ainakin järjestön johtaminen, taloudenhoito ja rahoituksen etsintä sekä Venäjältä että kansainvälisesti, esiintyminen (mm. viranomaisten kanssa toimiessa), internetin hyödyntäminen sekä oman osaamisen kouluttaminen muille. Verkostoitumista kannattaa edistää erityisesti tukemalla alueidenvälisiä hankkeita, mutta koulutusseminaarit ovat myös hyvä ympäristö suhteiden luomiseen. Kansainvälistä verkostoitumista lisääisi ulkomaisten järjestötoimijoiden kutsuminen tapahtumiin. Koulutusmateriaalit ja miniprojektien raportit olisi hyvä jakaa osallistujien kesken internetissä.

Haastatellut

IFUSCO-konferenssi 9.–11.5.2011

Kirdjaškina Jekaterina Mordovia
Rjabina Jelena Udmurtia

Ylöjärven koulutusseminaari 12.–16.9.2011

Alexandrova Snezhana	Moskovan lääni
Berdaševa Tatjana	Karjala
Bespalov Dimitri	Leningradin lääni
Elisejeva Julia	Mordovia
Harkun Julia	Komi
Kaneva Ljubov	Komi
Koltšurina Svetlana	Komi-Permjakia
Koroleva Olga	Komi
Lapshina Maria	Komi
Minilbajeva Jelena	Moskova
Osova Ekaterina	Udmurtia
Papajeva Viktoria	Baškortostan/Udmurtia
Pellinen Natalia	Karjala
Pere Polina	Karjala
Rakina Elena	Komi
Skvortsova Elena	Udmurtia
Stroganova Irina	Tverin lääni
Tronina Olga	Udmurtia
Tuktareva Olga	Udmurtia
Utševatkin Aleksandr	Mordovia
Volkova Tatjana	Udmurtia
Tsykarev Aleksei	Karjala

Sähköpostitse haastatellut (lokakuu 2011):

Buranova Larisa (kouluttaja)
Morozova Zoja (Tatjana Barahovan puolesta)

Udmurtia
Komi (Venäjän federaation suomalais-ugri-
lainen kulttuurikeskus)